

• שבעת המינים

כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ, מְבִיאֶךָ אֶל-אֶרֶץ טוֹבָה: אֶרֶץ, נַחְלֵי מַיִם עֵינַת וְתַהֲמַת, יִצְאִים בְּבִקְעָה וּבְקָרָר. אֶרֶץ חֹטָה וְשַׁעֲרָה, וְגִפְנֵי וְתַאֲנָה וְרִמּוֹן; אֶרֶץ זֵית שָׁמֶן, וְדָבָשׁ. דְּבָרִים, ח' ז'-ח'

”

אחד מסמלי חג השבועות הם שבעת המינים, מהם נהגו בזמנים העתיקים להביא ביכורים לבית המקדש, החל ממועד זה ולאורך הבשלת היבולים.

רשימת המינים המופיע בפסוק היא חלק מתיאור הארץ הטובה אליה עומד העם להגיע לאחר נדודיו במדבר. במהלך הדורות ניסו פרשנים ודרשנים להבין את הרשימה. מי נכלל בה ומדוע? מה ניתן ללמוד ממנה, על המציאות של החקלאות, האקלים, הכלכלה של הארץ באותם ימים.

שבעת המינים אינם רק מאכלים, הבנה מעמיקה של הבחירה דווקא בהם כפירות המאפיינים את ארץ ישראל, יכולים לחשוף בפנינו הן את המציאות של אבותינו ואמותינו בארץ זו והן תפישות עולם עמוקות ומשמעותיות, היכולות להזין גם היום את עולמנו התרבותי - האישי, המשפחתי והקהילתי.

בחרנו לעסוק בשבעת המינים כמכלול, מתוך רצון לפענח את כוחה של החבורה. הנה כמה מאפיינים המשותפים לכל המינים וקושרים אותם יחד לקבוצה משמעותית:

- 1. סדר הרשימה -** משקף את סדר ההבשלה בעונה החקלאית. מהשעורה והחיטה שנקצרות בפסח ועד הזיתים והתמרים שנקטפים סביב חודש תשרי חשוון.
- 2. סל מזון -** הכנת מזון משבעת המינים תתן לנו את סל המזון הבסיסי הנחוץ לאדם.
- 3. ארץ ישראליים -** צמחי שבעת המינים יכולים לצמוח ברוב אזורי הארץ, למרות ההבדלים באקלים ובקרקע בחלקים שונים של הארץ. מימי המקרא ולאורך כל ההיסטוריה הם - היו מהגידולים העיקריים כאן.
- 4. חקלאות מסודרת -** מינים אלה הם נציגים של חקלאות מסודרת ואינם מצויים במדבר, בשימושם של הנוודים. הרשימה במקרא מבקשת לחדד עבור בני ישראל את ההבדל בין תקופת הנדידה במדבר לבין המעבר אל הארץ ויישובה.
- 5. בין פסח לשבועות -** נגה הראובני חוקר צמחי ארץ ישראל הצביע על כך שכל שבעת המינים מושפעים השפעה קריטית מהתקופה הסוערת שבין פסח לשבועות. תקופה זו - ימי החמסין (ששמו נלקח מהמילה - חמישים, חמישים הימים של ספירת העומר, שבין פסח לשבועות). תקופה זו מתאפיינת במזג אויר הפכפך שיכול להרטיב את השעורה והחיטה המבשילות ומתייבשות או להעיף ברוח מזרחית את פרחי הזית והתמר. בתקופה זו החקלאים כוססים ציפורניים ומתפללים שהתבואה והפירות לא יפגעו. מכאן גם הקשר ההדוק של שבעת המינים לחג שבועות, בשבועות נושם החקלאי לרווחה (או מצטער ובוכה על מר גורלו). בימי קדם היו העמים בארץ ישראל מתפללים לאלות הגשם, הרוח והחום ומנסים לרצות אותם כדי שידאגו ליבולים. באמונה הישראלית התבקשו החקלאים לספור את חמישים הימים, להמתין בסבלנות ובציפייה ומתוך אמונה שהם עשו את המיטב וכעת הכוחות הגדולים מהם (אלוהים או איתני הטבע) עושים את שלהם. שבעת המינים הם אם כך, סמל לחיבור שבין האדם, פירות הארץ והאלוהים.

מעניין לשים לב מי אינו מופיע ברשימה זו של המינים, כך למשל השקד המוכר לנו והמאפיין את הארץ ונופיה אינו מופיע ברשימה. מדוע?
בתקופות קדומות השקד לא היה חלק מהמזון הבסיסי, השתמשו בו להפקת שמן, שנחשב יוקרתי ואיכותי, לצרכים קוסמטיים.

פירותיו של שקד הבר מרים ואינם מתאימים למאכל אלא לשמן. השקדים המתוקים והנפלאים שאנו צורכים היום הם תוצאה של ביות שנעשה במאה השנים האחרונות כשמרכיבים אותו על כנת שקד מר.
מעניין כי השקד הוא חלק מזמרת הארץ, אותם מוצרים ששולח יעקב אבינו עם בניו לאיש המסתורי שמחלק מזון במצרים (הידוע לנו הקוראים כיוסף) **וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים יִשְׂרָאֵל אֲבִיהֶם, אִם-כֵּן אֶפֹּא זֹאת עֲשׂוּ קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכֻלֵּיכֶם, וְהוֹרִידוּ לְאִישׁ מִנְחָה: מְעַט צָרִי, וּמְעַט דָּבָשׁ, נִכְאֵת וְלֶט, בְּטַנִּים וּשְׁקָדִים** (בראשית, פרק מ"ג, יא). בשנות הבצורת באיזור לא היו גידולים חקלאיים ולכן המנחה היא מגידולי הבר שכן הצליחו לשרוד.
ניתן לומר כי דברים רבים הנראים לנו פשוטים ומובנים מעליהם אינם כאלה, היבולים החקלאיים מספרים לנו סיפור מורכב על החיבור בין אדמה לבין אדם וההשתנות שמתאפשרת בזכות חיבור זה.

מעניין לשים לב כי גם פירות ההדר שנחשבים כבר דורות רבים כפירות הארץ הגיעו לכאן עם הכיבוש המוסלמי במאה השביעית לספירה. במאה ה-19 עם גילוי של זנים חדשים השפיעו פירות ההדר על כלכלת הארץ, ולמעשה פיתוחים של מינים רבים נוספים משפיעים גם הם על הכלכלה.
לשבחה של הארץ חשוב להדגיש כי העובדה שההדרים התאקלמו טוב כל כך בארץ, למרות שאינם מקומיים במקור, קשור במגוון אזורי האקלים בארץ ובמגוון הקרקעות, שאפשר ועדיין מאפשר אקלום מגוון צמחים חדשים.
מעניין בהקשר של הערה אחרונה זו לחשוב על הקשר שבין יכולתה של הארץ לקלוט מינים חדשים לבין יכולתם של אנשיה לקלוט לתוכם זרים וגרים שגם הם קשורים קשר הדוק לשבועות.

- לימוד קהילתי - המציע להכיר לעומק את המאפיינים של שבעת המינים ומהם לצד לדיון על מאפייניה של הארץ כמו גם על אופיו של שבח שאנחנו מבקשים בעולמנו.
- הצעה לפעילויות קהילתיות חווייתיות ששמה את שבעת המינים במרכז ומזמינה את הקהילה להרהר יחד על המציאות העתיקה שהייתה מנת חלקם של אבותינו ואמותינו ואת האופנים בהם היינו רוצים למצוא הדים למציאות זו - בחיינו.

באתר
תוכלו
למצוא...

אנחנו מזמינים אתכם לבחור מתוך הדברים את המתאים לקהילתכם ולהוסיפם לחגיגות המושביות שלכם.

